

Lagmotion 6

Henrik Lax /sv: Lagmotion med förslag till ny Regeringsform för Finland

Till Riksdagen

En av de centrala principerna för vår konstitution är maktindelningen där de grundläggande statliga funktionerna åtskiljs i lagstiftande, verkställande och dömande makt. 28 § 4 mom. i regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd) strider mot den här principen. Enligt ifrågavarande moment kan riksdagen pröva om en riksdagsledamot som dömts till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott fortfarande skall få vara riksdagsledamot. Stadgandet motsvarar i sak 8 § 4 mom. riksdagsordningen. Denna reglering innebär att riksdagen utövar domsmakt, vilket är olämpligt med tanke på maktindelningen. Det är viktigt att den som väljs eller har valts till offentliga uppdrag på förhand vet vilka regler som gäller.

Följden av gällande och den i regeringens proposition föreslagna reglering är att riksdagen fattar beslutet på basis av politiska lidelser och beräkningar. Dessutom gäller avskiljandet bara pågående valperiod. En riksdagsledamot som skiljts från sitt uppdrag är valbar i följande riksdagsval, även om hans straff inte är fullt avtjänat. Systemet är alltså ohållbart, vilket erfarenheterna från föregående riksdagsperiod visar.

Lagstiftningen bör ändras så att den dömande makten ges behörighet att skilja en riksdagsledamot från uppdraget i motsvarande situation. Tidigare kunde en person i samband med straff dömas till förlust av medborgerligt förtroende, vilken förlust automatiskt skulle ha avbrutit ett riksdagsmannauppdrag. Personen ifråga hade samtidigt gått miste om valbarheten i allmänna

val. Förlusten av medborgerligt förtroende var misslyckad ur kriminalpolitisk synvinkel och avskaffades år 1969. I samband med avskaffandet infördes nuvarande system med motiveringen att riksdagen måste ges möjlighet att befria sig från en sådan riksdagsman vars deltagande i riksdagsarbetet svårt kunde skada riksdagsinstitutionens anseende.

I lagmotionen, som är en parallell lagmotion till regeringens proposition 1/1998 rd, föreslås att domstol i samband med dömandet till straff för vissa brott kan skilja riksdagsledamot från hans uppdrag. Det skall handla om fängelsestraff för uppsåtligt brott eller straff för valbrott. Brotten skall i strafflagen eller annan lag anges som brott som möjliggör att uppdraget avbryts. En förutsättning är att det handlar om brott som visar att den dömda inte är värd det förtroende och den aktning som uppdraget som riksdagsledamot förutsätter.

Regleringen förutsätter ändringar i strafflagen och eventuellt andra lagar. Tekniskt kan ändringarna göras så att det i strafflagen införs en ny paragraf där det nämns vilka brott som kan göra RF 28 § 4 mom. tillämplig och i vilken det närmare anges förutsättningarna för avskiljandet. En annan möjlighet är att samma sak nämns i paragraferna för de ifrågavarande brotten. Ändringarna bör beredas snabbt så att de kan träda i kraft samtidigt som Regeringsformen.

Med stöd av det ovan anförda föreslår jag

att Riksdagen skall godkänna följande förslag till grundlag:

Regeringsform för Finland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § riksdagsordningen anger, föreskrivs:

1—27 §
(Såsom RP)

28 §

*Avbrott i samt befriande och skiljande från
uppdrag som riksdagsledamot*

(1—3 mom. såsom RP)

Om en riksdagsledamot döms till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott och dessa i lag anges som brott vilka visar att den som döms för dem inte är värd det förtroende och den

aktning som uppdraget som riksdagsledamot förutsätter, kan domstolen samtidigt besluta att han eller hon skiljs från uppdraget som riksdagsledamot. Den som skiljts från uppdraget som riksdagsledamot i samband med att ha blivit dömd för brott är inte valbar i riksomfattande val så länge han eller hon avtjänar straffet för brottet som lett till avskiljandet.

29—131 §
(Såsom RP)

Helsingfors den 25 februari 1998

Henrik Lax /sv

Henrik Lax jr: Lakialoite uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi*Eduskunnalle*

Keskeisimpiä valtiosääntömme periaatteita on vallanjako, jossa perustavaa laatua olevat valtiolliset toiminnot jaetaan lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaan. Hallituksen esityksen 28 §:n 4 momentti uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi (HE 1/1998 vp) on ristiriidassa tämän periaatteen kanssa. Kyseisen momentin mukaan eduskunta voi tutkia, sallitaanko kansanedustajan, joka on tuomittu tahallista rikoksesta vankeuteen tai vaaleihin kohdistuneesta rikoksesta rangaistukseen, olla edelleen kansanedustajana. Säännös vastaa asiallisesti valtiopäiväjärjestyksen 8 §:n 4 momenttia. Tämän sääntelyn mukaisesti eduskunta käyttää tuomiovaltaa, mikä on vallanjaon kannalta sopimatonta. On tärkeää, että julkisiin tehtäviin valittavat tai valitut tietävät ennakkoon kyseeseen tulevat säännöt.

Voimassa olevan ja hallituksen esityksessä ehdotetun sääntelyn seurauksena eduskunta tekee päätöksen poliittisten intohimojen ja laskelmointien perusteella. Lisäksi erottaminen koskee vain meneillään olevaa vaalikautta. Toimestaan erottettu kansanedustaja on vaalikelpoinen seuraavissa eduskuntavaaleissa, vaikka hänen saamansa rangaistus ei olisikaan täysin sovitettu. Järjestelmä on siis kestävä, minkä edellisen vaalikauden kokemukset osoittavat.

Lainsäädäntöä on muutettava siten, että tuomiovalle annetaan oikeus erottaa kansanedustaja toimestaan vastaavassa tilanteessa. Aikaisemmin henkilö voitiin rangaistukseen liittyen tuomita menettämään kansalaisluottamuksensa, mikä olisi automaattisesti keskeyttänyt edustajantoimen hoitamisen. Kyseinen henkilö olisi samalla menettänyt vaalikelpoisuuden yleisissä vaaleissa. Kansalaisluottamuksen menettäminen

oli kriminaalipoliittisesta näkökulmasta katsottuna epäonnistunut, ja siitä luovuttiin vuonna 1969. Tässä yhteydessä otettiin käyttöön nykyinen järjestelmä, jota perusteltiin sillä, että eduskunnalle on annettava mahdollisuus vapautua sellaisesta kansanedustajasta, jonka osallistuminen eduskuntatyöhön voisi vahingoittaa pahoin kansanedustuslaitoksen arvovaltaa.

Tässä hallituksen esitykselle 1/1998 vp rinnakaisessa lakialoitteessa ehdotetaan, että tuomioistuimien voisi tietyistä rikoksista rangaistukseen tuomitessaan erottaa kansanedustajan edustajantoimestaan. Kyse olisi tahallista rikoksesta annetusta vankeustuomiosta tai vaaleihin kohdistuneesta rikoksesta annetusta rangaistuksesta. Rikokset olisi rikoslaisissa tai muussa laissa määriteltävä rikoksiksi, jotka mahdollistavat edustajantoimen keskeytymisen. Yhtenä edellytyksenä olisi, että kyseessä on rikos, joka osoittaa, että tuomittu ei ansaitse edustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta.

Sääntely edellyttää muutoksia rikoslakiin ja mahdollisesti muihin lakeihin. Teknisesti muutokset voidaan tehdä ottamalla rikoslakiin uusi pykälä, jossa mainitaan hallitusmuodon 28 §:n 4 momentin soveltamisen mahdollistavat rikokset ja jossa määritellään tarkemmin erottamisen edellytykset. Toisena mahdollisuutena on saman asian mainitseminen kyseisiä rikoksia koskevissa pykälissä. Muutokset olisi valmistettava nopeasti, jotta ne voisivat tulla voimaan samanaikaisesti hallitusmuodon kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan perustuslakiehdotuksen:

Suomen Hallitusmuoto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1—27 §
(Kuten HE)

28 §

*Edustajantoimen keskeytyminen sekä siitä
vapauttaminen ja erottaminen*

(1—3 mom. kuten HE)

Jos kansanedustaja tuomitaan tahallista rikoksesta vankeuteen taikka vaaleihin kohdistuneesta rikoksesta rangaistukseen ja jos nämä määritellään laissa rikoksiksi, jotka osoittavat,

että niistä tuomittu ei ansaitse edustajantoimen edellyttämää luottamusta ja kunnioitusta, tuomioistuin voi samalla päättää hänen erottamisestaan edustajantoimesta. Edustajantoimesta rikoksesta tuomitsemisen yhteydessä erotettu ei ole vaalikelpoinen valtakunnallisissa vaaleissa, ennen kuin hän on sovittanut erottamiseen johtaneen rikoksen.

29—131 §
(Kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 1998

Henrik Lax /r